

Yrd. Doç. Dr. Canan Şenöz Ayata
İstanbul Üniversitesi
Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

**“Yazın Çevirisi ve Kültür Aktarımı” Sempozyumu, 02.-04. Mayıs 2001,
Ege Üniversitesi, İzmir**

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, 02.-04.05.2001 tarihleri arasında İzmir’de “Das literarische Übersetzen und Kulturtransfer“ (Yazın Çevirisi ve Kültür Aktarımı) konulu bir sempozyum düzenledi. İki gün boyunca süren sempozyum, paralel oturumlar biçiminde 13 oturumla gerçekleştirildi. Çeviri ve kültür aktarımının odak noktası olduğu sempozyumda 38 bildiri sunuldu. Yazın eleştirisinin kültürlerarası iletişimi gerçekleştirmede taşıdığı işlevle bağlantılı olarak Almancadan Türkçeye, Türkçeden Almancaya yapılan çevirilerin tarihsel gelişimiyle ilgili ilginç tablolar çizildi. Türkiye’de yazın çevirisinin tarihsel gelişimi ve çeşitli çeviri sorunları üzerinde duruldu. Çevirinin ülkemizdeki Alman Dili ve Edebiyatı ve Alman Dili Eğitimi bölümlerindeki yeri de tartışıldı.

Sempozyumun ilk oturumunda Ankara Üniversitesi’nden Prof. Dr. Gürsel Aytaç, Ahmet Mithat Efendi’nin çevirileri aracılığıyla geçmişteki çeviri anlayışının günümüzden ne kadar farklı olduğunu açıkladı. Ankara Üniversitesi’nden Prof. Dr. Rezzan Kızıltan ise Thomas Mann’ın Türkçeye *Büyük Dağ* adıyla çevrilen romanın çevirisini inceleyen ve değerlendiren bir bildiri sundu.

Bir sonraki oturumda¹ Mersin Üniversitesi’nden Prof. Dr. Onur Bilge Kula, “Dil Felsefesi Açısından Felsefi Metinlerin Çevrilebilirliği ve Çevrilemezliği” başlıklı bildirisinde, dillerin kapalı bir dizge olduğu ve bu nedenle dilden dile çeviri yapmanın her zaman olanaklı olmadığı savına karşı çıkarak, bir sözcüğün ya da bir kavramın felsefe alanında çevrilebilir veya çevrilemez olmasını örneklerle açıkladı. Prof. Dr. Kula, çevrilebilirliği çevirmenin bilgisi, birikimi ve dil yetisiyle ilişkilendirerek, belli bir dil başarımı ve dil birikimiyle metne yaklaşan bir çevirmenin her metni çevirebileceğini öne sürdü. Erzurum Atatürk

¹ İlk oturumun ardından düzenlenen diğer oturumlar paralel oturumlar biçiminde gerçekleştiği için, bu tanıtma yazısında yalnızca kendi katıldığım oturumlarda sunulan bildirimlerle ilgili bilgi aktarabileceğim.

Üniversitesi'nden Prof. Dr. Yılmaz Özbek de çevirinin zor bir uğraş olduğuna dikkat çekerek, yanlış çeviriye neden olabilecek faktörleri beş ana başlık altında sıraladı. Başarılı bir çevirinin nasıl yapılabileceğini çeşitli örneklerle sergiledi. Aynı oturumun son konuşmacısı olan Ege Üniversitesi'nden Doç. Dr. Yadigar Eğitimci, kültürün çeviriye etkisini çeviribilimci ve kültürbilimcilerin kuramlarına dayalı olarak ortaya koyduktan sonra, Heinrich Böll'ün *Der blasse Hund* adlı yapıtını çevirirken bir çevirmen olarak karşılaştığı güçlükleri örneklerle dinleyicilere aktardı.

Öğleden sonraki oturumda Marmara Üniversitesi'nden Doç. Dr. Cemal Yıldız Türkiye'deki üniversitelerin Alman Dili ve Edebiyatı bölümlerinde yapılan çevirilerin istatistiksel dağılımlarını anlattı. Ege Üniversitesi'nden Doç. Dr. Can Bulut, kültür aktarımı açısından çevirinin önemi üzerinde durarak kültür aktarımına güçler dengesi açısından yaklaştı. Ankara Üniversitesi'nden Doç. Dr. Edeltrud Özdemir, 18. yüzyıldan günümüze dek Almanya'da Türkçeden Almancaya hangi yazınsal yapıtların çevrildiğini tarihsel, sosyal ve politik arka planla ilişkilendirerek göz önüne serdi. Doç. Dr. Özdemir, geçen bu tarihsel süreç içerisinde Almanya'nın Türk yazınına fazla ilgi duymaması nedeniyle çok az yazınsal yapıtın Almancaya çevrildiği ve çevrilmiş olan yapıtların büyük bir bölümünün Türklerle ilgili Almanya'da var olan ön yargıları, klişeleri onaylayan yapıtlar olduğu konusunda bir saptamada bulundu. Türkiye'nin ve Türk imgesinin gerçek biçimiyle yansıtılabilmesi için daha fazla sayıdaki yazınsal yapıtın Türkçeden Almancaya çevrilmesi gerektiğini belirtti.

Sempozyumun ikinci günü öğleden önceki oturumlarda İstanbul Üniversitesi'nden Doç. Dr. Mahmut Karakuş, Almanca yazan bir Türk yazar olan Feridun Zaimoğlu'nun iki yapıtını inceleyerek yazarın yapıtlarında işlediği toplum dışına düşmüş Türk kökenli azınlık gençlerinin kültürel kimlikleri üzerinde durdu. Çukurova Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Osman Arslan ise çalışmasında kültürel aktarım bağlamında çevrilebilirlik-çevrilemezlik konusunu tartıştı. Mersin Üniversitesi'nden Öğr. Gör. Yelda Şahin ile Araş. Gör. Sevil Çelik Orhan Pamuk'un Almancaya çevrilen *Beyaz Kale* adlı yapıtındaki çeviri sorunlarını irdelediler. İstanbul Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Canan Şenöz Ayata, Orhan Pamuk'un Almancaya da çevrilen *Kara Kitap* ("Das schwarze Buch") başlıklı yapıtıyla ilgili yazılmış Türkçe ve Almanca eleştiriler aracılığıyla, aynı yapıtın kaynak dilde ve çevrildiği dilde nasıl alımlandığını, kültürlerarası iletişimin hangi ölçüde gerçekleştiğini örneklerle açıklayarak kültürlerarası bir karşılaştırma yaptı.

Öğleden sonraki oturumlarda Trakya Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Sevinç Maden Sakarya, Alman Dili Eğitimi bölümlerinde yazın çevirisinin yerini, eski

ve yeni öğretim programlarını birbiriyle karşılaştırarak açıkladı. İstanbul Üniversitesi’nden Dr. Necdet Neydim ise Türkiye’de son yirmi yılda Çocuk Edebiyatı alanında yapılmış çevirileri ve bu alandaki değişimleri inceleyen bir çalışma sundu.

Son toplantı niteliğindeki panel oturumunda, dört katılımcı bir çevirmen olarak piyasayla ilişkilerinde karşılaştıkları güçlükleri, sorunları dinleyicilerle paylaştıktan sonra, bütün bu zorluklara karşın özellikle yazın çevirisinin kültürel zenginlik açısından vazgeçilmez bir uğraş olduğunun altını çizdiler.

Sonuç olarak yazın çevirisinin dillerarası etkileşim kadar kültürlerarası iletişimin kurulmasına hizmet eden bir etkinlik olduğu, farklı kültürleri tanımada ve kendi kültürümüzü diğer ülkelere tanıtmada yazın çevirisinin önemli bir işlev taşıdığı bu sempozyumda vurgulanmış oldu.